

شیوه تدریس هنر تذهیب

محمدحسین بناکاران / دبیر هنر

اشاره

هنر ایرانی- اسلامی تذهیب در بسیاری از آثار هنری تجلی جزئی و کلی دارد. رابطه تذهیب وقتی که گرداگرد شعر و خط به حرکت درمی آید رابطه ای تکامل دهنده است. اجزای بصری این هنر هر کدام از نظر ابعاد تعلیمی دارای جاذبه های ویژه هستند. دانش آموزان نیز به شکل ذاتی با زیبایی های آرامش بخش این هنر ارتباط برقرار می کنند و از آن لذت می برند. هرچه که در مدارس به هنر تذهیب و هنرهای وابسته به آن (تشعیر و نگارگری) بیشتر توجه کنیم، گامی بلندتر در جهت تثبیت اصالت هنر ایرانی در نهاد تعلیم و تربیت هنری برداشته ایم. مقاله ای که در پی می آید تلاش یکی از دبیران هنر است که شیوه تدریس تذهیب در آینه تجربیات خویش را در مدرسه بیان کرده است.

کلید واژه ها: تدریس، هنر تذهیب، تدریس معلم

خلاصه ای از معرفی طرح درس تذهیب

برخی اهداف و ویژگی های این طرح تدریس تذهیب:

۱. آشنایی با مقدماتی از هنر تذهیب (مهارت طراحی ختایی ها و آشنایی با مبانی اسلیمی)؛
۲. ارتقای سواد بصری دانش آموزان، به خصوص در زمینه هنر بومی و هنر اسلامی؛
۳. استفاده از روش گام به گام و قابل اجرا برای دانش آموزان راهنمایی و سطوح بالاتر،
۴. بهره بردن از جذابیت «رنگ آمیزی» و «دستیابی به محصول» در عین داشتن بار آموزشی و مهارتی،
۵. استفاده از شیوه های آسان و مطابق با دانسته ها، فهم و توانمندی های دانش آموز (حرکت منطقی از علم به علم)،
۶. ارائه روشی نوآورانه و منحصر به فرد در تدریس.

تعیین مطالب آموزشی براساس جلسات

سال تحصیلی: ۱۳۸۹-۹۰ نام تکمیل‌کننده فرم: آقای بناکاران		آموزش مدرسه راهنمایی پایه: دوم نام درس: تذهیب		تاریخ تکمیل: ۱۳۸۹/۹ مجموع ساعات تدریس: ۱۲	
شماره جلسه (ساعت)	عنوان (موضوع کلی)	سرفصل (موضوعات اصلی مربوط به هر عنوان)	فعالیت‌های جانبی		
۱	معرفه- شروع کار عملی (۱)	- اعلام ارزیابی مستمر، پرسش کلاسی هر جلسه، فعالیت کلاسی و انجام تکلیف، جمع‌آوری و نظافت - تعریف تذهیب و ختایی - شروع برگردان کار عملی (۱) طرح (۱) یا (۲) روی پوستی	وسایل: ۱. پوشهٔ دگمه‌دار با برجسب نام، ۲. سه عدد مقوای کرم ۴، ۳. گواش شش رنگ پارس، ۴. روان‌نویس مشکی خودکاری، ۵. روان‌نویس نمدی خاکستری، ۶. مداد معمولی و طراحی، ۷. قلم‌مو سه صفر و یک، ۸. دستمال پارچه‌ای، ۹. کاغذ، ۱۰. پالت گواش، ۱۱. تخته شاسی		
۲	- معرفی هنر ایرانی اسلامی - تکمیل پوستی کار عملی (۱) - آموزش برگ ساده	- ارائهٔ تصاویر و بحث تمایز هنر ایرانی- اسلامی و هنر غربی - آموزش برگ ساده- مسابقه کشیدن ۱۰ برگ صحیح در زمان کمتر - تکمیل مجدد پوستی با مداد طراحی و مهره کردن آن روی مقوا و تصحیح مدادی			
۳	مقدمات و فلسفه تذهیب - دورگیری کار عملی (۱) - آموزش برگ کنگره‌ای	- مقدمات و فلسفه ختایی و تذهیب مقدمه تذهیب، بحث فقها در نقاشی موجود ذی‌روح، مقام مجاورت با کلام خدا، برترین آثار هنری در مساجد و قرآن - توزیع پلی‌کیبی، مفردات - آموزش برگ لوتوسی یک کنگره‌ای و سه کنگره‌ای - ادامه دورگیری کم‌مایه- کار عملی (۱) و پاک‌ن زدن	تکرار برگ لوتوسی یک کنگره‌ای دو بار سه کنگره‌ای سه بار- ترسیم یک لوتوس پر کنگره تراز سه		
۴	- فلسفه طلا و لاجورد در تذهیب - رنگ‌آمیزی کار عملی (۱)	فلسفه طلا و لاجورد در هنر تذهیب (ترفع از ظلمت و سلوک در مسیر نور) - رنگ‌آمیزی طرح و شروع از رنگ طلایی			
۵	- آموزش گل پروانه‌ای - رنگ‌آمیزی کار عملی (۱)	طراحی گل پروانه‌ای با استفاده از تا و برگردان، طراحی و تمرین این گل، ادامه رنگ‌آمیزی	طراحی از روی گل چهار پر و لاله‌عباسی تا حدی که به طرح مطلوب برسند		
۶	- آموزش گل چهارپری و لاله عباسی - تکمیل رنگ‌آمیزی کار عملی (۱)	- آموزش طراحی گل چهارپری با کمک دو خط عمود بر هم و در صورت نیاز دایرهٔ دایره‌ای به مرکز تقاطع - رعایت مراحل رسم لاله عباسی و استفاده از تقارن			

نظر می‌گیریم و شعاع‌هایی را برای تقسیم کردن برگ از آن خارج می‌کنیم. دقت شود که خطوط مقسم موازی نیستند، بلکه در مرکز دایره به هم می‌رسند.

گوشه‌ای از جزوهٔ روش تدریس معلم: مفردات ختایی

برگ ساده ختایی ظاهری شبیه حرف «ح» در خط‌های تحریری دارد. کشیدن این برگ تنها نیازمند سه قوس است. زائده ابتدای حرکت برای اتصال به ساقه است.

تصویرهایی از فعالیت‌های دانش‌آموزی و نمایی از کلاس تذهیب

۱-۱-۲. برگ تک کنگره‌ای

اساس این برگ همان‌طور که گفته شد، همان برگ ساده است. تنها دو زائده (کنگره) به صورت یک طبقه، به آن اضافه می‌شود.

۱-۱-۳. برگ سه کنگره‌ای

نام دیگر این برگ «برگ لوتوسی» است، که به نظر واژه‌ای بیگانه می‌آید، لذا استعمال لفظ «کنگره‌ای» بیشتر توصیه می‌شود.

در این برگ نیز با برگ ساده آغاز می‌کنیم. ابتدا برگی کشیده و لاغر رسم می‌کنیم. سپس مرکز دایره‌ای که قوس بیرونی برگ را شامل می‌شود، در

